

De Vale Ouwe

Mijn allereerste reis bracht me over de onmetelijke Zuiderzee naar een groot geheimzinnig bosgebied: de Veluwe.

Ik was vier en leefde in een magische wereld waarin alles mogelijk was.

Ik herinner het me, omdat ik uit de buik van een schip aan dek was geklommen en verblind door de zon, blikkerig gezang hoorde komen uit kelkvormige luidsprekers. Ik herinner me ook dat ik een droefheid voelde over alles wat verdwijnt en elders verder leeft: *From the time we say goodbye* zong de nu hoogbejaarde Vera Lynn.

Terwijl de zon in de zee zakte, naderden we de kustlijn, waarop de contouren van een oude stad zich aftekenden: Harderwijk. Uit een deur in de oude stadsmuur kregen we fietsen. Achter de lange, in mijn gezicht wapperende gebloemde jurk van mijn moeder gezeten, rook en zag ik weilanden en bossen, hoorde vogels en koeien.

We logeerden in het gehucht Hierde, wasten ons onder de pomp en poepten op een merkwaardig geurende plee. Wij mochten in het huis met rieten dak wonen, de boeren trokken zich terug bij de varkens. Ik weet nu ineens weer hoe ze heetten: Pee en Bene. Op het erf vingen ze een kip, hakten d'r kop eraf, waarna het dier fladderend wegrende, veren rond de zon. Ik heb een bruine gerafelde foto. In blauwe overall, met mijn klompjes en ronde blonde hoofd zie ik eruit als een boerenjongetje. Na een paar dagen kreeg ik het gevoel dat ik er eerder geleefd had.

Op een ochtend liepen we door weilanden vol koeienvlaaien, zacht onder een korstje. Aan een kruising stond een lage, donkere schuur. Ervóór stond een paard op drie hoefijzers, te wachten. Op het vierde. Door de open deur zagen we de smid in het schijnsel van een groot vuur.

Fietsten we de bossen in, dan ontmoetten we houtskoolbranders die uit houtbergen kropen. Ze waren zwart, geheimzinnig. Het gebied had enorme afmetingen met zandpaden en verstuivingen en nog meer ondoordringbare donkere bossen waar de stammen dicht op elkaar stonden en waar kabouters en elfen woonden. En een opperwezen.

's Avonds in de bedstee vertelde mijn nicht Ans dat de boeren meenden dat er vroeger een volk van kleine mensen had geleefd, de oude bewoners. Hun geesten zwierven nog rond. De boeren wilden echt niet voor gek versleten worden, maar ze geloofden er heilig in, in kapolters of poltermannetjes. Die serieuze ondertoon was me niet ontgaan. De volgende dag deed ik vreselijk mijn best om ze te zien.

Volgens die 'zwarte-kousen-boeren' was Veluwe een verbastering van *Vale Ouwe*, een oude grijsaard met baard voor wie altijd een extra bord werd neergezet, mocht hij onverwacht langskomen. Wanneer hij tijdens novem-

berstormen met wild geraas op een schimmel langs de hemel trok, achtervolgd door wolven en een woedende legerschare krijgers met zwartgemaakte gezichten zeiden de mensen: de oude komt voorbij. Zijn naam mocht niet uitgesproken worden.

‘Rondom Soeren op de heuvelen liggen tal van grafterpen’, las ik later in *Veluwsche Sagen* van De Wall Perné¹⁸:

Daar rust nog de asch van Kelten en Saksen. Trotsch en koninklijk liggen die grafheuvels daar boven op de toppen. Geslachten van eeuwenoude eiken groeiden er rondom op en vielen neer en de stormen van meer dan duizend jaar gingen er overheen, want op de Vale Ouwe vieren de stormen hoogtij: als de oude Dondergod er heerschappij voert, als woeste regenluchten zich lange rafels scheuren aan de opstekende woudekammen, als de wind er giert en huilt of alle weerwolven tegelijk zijn losgelaten, als in de stormnacht Wodan zelf in wilde jacht door die wouden gaat, zijn beide zwarte raven vooruit vliegen, zijn honden het forest doen daveren van geblaf en de gansche stoet van oude, nu miskende en verjaagde goden hem volgt. Dan is de grootsche Oude weer de geweldige ontzagwekkende Vale Ouwe van voorheen, ontembaar en ruig als de ever.

Het is dan voor het eerst dat ik over de *Wilde Jacht* lees. Het blijkt later de naam van een mythisch dodenleger te zijn. Wild in de betekenis van woest en jacht staat voor jagen.

Onwillekeurig legde ik verband tussen Sinterklaas, de voortjagende Wodan of Odin en de god van mijn christelijke kleuterschool.

Het wordt tijd de duivel in de ogen te kijken.

Odin, Georg von Rosen, 1886.

18 Gustaaf van de Wall Perné, *Veluwsche Sagen*, Scheltens & Giltay, Amsterdam, 1932.